

Michał Wyciślik

Groty Lourdzkie

Kochłowice i Panewniki

2012
MUZEUM ŻYWEJ KULTURY STAROPOLSKIEJ

Objawienia w Lourdes

Nokolicach Lourdes, dnia 11 lutego 1858 roku w pobliżu grotty poniżej skały Massabielle nastąpiło pierwsze z objawień Matki Bożej Niepokalanie Poczętej. Święta Pani z Lourdes wybrała do przekazania światu swego orędzia swoją „najbiedniejszą córkę”, jak nazywała 14 letnią Bernadette Soubirous. Bernadetta pochodziła z bardzo biednej rodziny, nie umiała ani czytać, ani pisać, często chorowała, nie chodziła do szkoły, nie przystąpiła do Pierwszej Komunii Świętej. Rodzice przekazali jej wiarę prostą i żywą, a przez swoje ubóstwo, zaszczytali w niej wielką pokorę. Matka Boża ukazywała się Bernadettce osiemnaście razy, aż do 16 lipca 1858 roku. Podczas objawienia w dniu 25 marca, zapytana czterokrotnie o swoje imię odpowiedziała Bernadettce „**Jestem Niepokalanym Poczęciem**”.

Dla Kościoła Katolickiego było to znakiem i stało się potwierdzeniem dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Maryji, który został ogłoszony przez Kościół 4 lata wcześniej (Bernadetta nic o nim nie wiedziała).

Objawienia i sama osoba Bernadetty, zostały szczegółowo przebadane, przy aktywnym uczestnictwie także osób i specjalistów (lekarzy, psychologów, etc) niewierzących i nastawionych sceptycznie do mających miejsce wydarzeń. Objawienia zostały zatwierdzone 18 stycznia 1862 przez biskupa diecezji Tarbes, J. E. Laurence'a, jako autentyczne i nie budzące wątpliwości. Bernadetta została zakonnicą, służyła Bogu i bliźnim

Grotta w Lourdes, drzeworyt opublikowany w „Ueber Land und Meer. Allgemeine Illustrierte Zeitung”, 1872, nr 10, s. 189

jako pielęgniarka. Zmarła na gruźlicę kości w wieku 35 lat w opinii świętości. Jej doczesne szczątki, nietknięte przez czas (!), spoczywają do dzisiaj w kościele w Nevers.

Objawienia w Lourdes mają w całej swej prostocie ogromną wartość: potwierdzają, że Maryja jest najświętsza i niepokalanie poczęta, że jest dla ludzkości wzorem, że kocha i troszczy się o człowieka, że stale mu towarzyszy i ukazuje Siebie jako wzór do naśladowania. Matka Boża potwierdziła, że żyjąc pod jej niepokalanym spojrzeniem, człowiek nie popadnie w grzech. Ona leczy zranienia, wylewa balsam miłości na rany, karmi, wychowuje i prowadzi do świętości, tak jak doprowadziła do niej w krótkim czasie Bernadettę. Podczas objawień, Maryja zachęcała do modlitwy różańcowej, do nabożnego czynienia znaku krzyża, wzywała do pokuty, do oddania swego cierpienia i czasu modlitwy za grzeszników, by pojednali się

z Bogiem i osiągnęli niebo. Maryja słowami „**czy byłabyś tak dobra, by to uczynić**” wskazuje na wolną wolę człowieka. Prosi Bernadettę by przychodziła do grotty a nie nakazuje jej tego. Nie żąda odmawiania Różańca lecz sama, dyskretnie zachęca Swym przykładem. Maryja ukazuje drogę ucieczki przed grzechem, przez symbol obmycia się w źródle. Cudowna woda z Lourdes uzdrawia chorych z dolegliwości fizycznych, a zaczerpnięcie z mocy sakramentów i modlitwy leczy dusze w lourdeskim sanktuarium, wystawionym zgodnie z życzeniem Maryji. Źródłem wody żywej, tryskającej z przebitego serca Pana Jezusa jest sakrament pojednania i Eucharystia. Maryja pragnie czystości naszego ciała, bo pewnego dnia zmartwychwstanie ono – duchowe i oczyszczone – by cieszyć się światłem i życiem Bożym. Przeznaczeniem ciała nie jest grób i zniszczenie (grzech i rozpusta), lecz Raj (życie zgodne z Bożą nauką),

dokąd po zmartwychwstaniu nasze ciało wstąpi, aby żyć wiecznie. Świadkiem takiej czystości jest właśnie Maryja i jej uboga służebnica Bernadetta, której ciało jak niemy świadek, pomimo upływu lat, nie rozkłada się i pozostaje nietknięte w swej świętości, jakby czekało spokojnie na zmartwychwstanie.

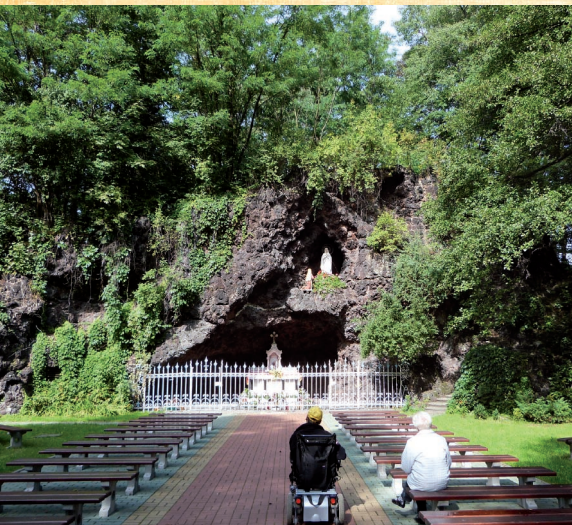
*Grota lurdzka w Panewnikach
(fragment)*

Groty lurdzkie na Śląsku: Kochłowice i Panewniki

Nyjątkowo aktualne pozostaje dziś także wezwanie Matki Bożej Niepokalanie Poczętej do życia we wspólnocie i jedności modlitewnej. Maryja prosiła Bernadettę o przychodzenie do groty we wspólnocie, pragnęła by ludowi towarzyszyli kapłani. Tym właśnie wezwaniem, na dalekiej od Lourdes śląskiej ziemi, zostali zapaleni: ksiądz Ludwik Tunkel, proboszcz parafii w Kochłowicach oraz franciszkanin o. Andrzej Bolczyk z pobliskiego względem Kochłowic klasztoru w Panewnikach.

Na fali obchodów 50 rocznicy objawień, która przyniosła wiele realizacji kopii grot lurdzkich w całej Europie, postanowili oni wystawić grotę pamiątkową w swoich parafiach. Ksiądz Tunkel wystawił grotę ołtarzową w miejsce po dawnym, tradycyjnym ołtarzu starego kościoła w Kochłowicach. Dnia 8 grudnia 1904 roku, świętynia już z nowym ołtarzem została poświęcona i zmieniła wezwanie na Matki Boskiej Lurdzkiej. Ojciec Bolczyk stworzył w Panewnikach dzieło życia: najśawniejszą na Śląsku i najwerniejszą pierwowzorowi grotę, wraz ze źródłem, ołtarzem z białego marmuru i kamienną amboną. Całość nawiązywała wprost do rzeczywistej topografii grotty Massabielle w Lourdes. Grotę panewnicką poświęcono 27 sierpnia 1905 roku.

*Grotta lurdzka w Panewnikach,
widok ogólny*

Obydwe fundacje lurdzkie wy-stawiono z tego samego ma-teriału, to jest z cegły pokrytej tufem trachitowym sprowadzo-nym specjalnie na potrzeby obu inwestycji z Andernach nad Renem (Niemcy). Prace bu-dowlane obydwu grot prowadziła wyspecjalizowana w tym zakresie firma Johann Carl Bum-Grottenbaumeister z Duisbur-ga. Powiązania między grotami w Kochłowicach i Panewnikach nie ograniczają się jedynie do wspólnego pomysłu uczczenia 50 rocznicy objawień w Lour-des. Proboszcz kochłowski, ksiądz Ludwig Tunkel, był bo-wiem już wcześniej orędowni-kiem budowy klasztoru o.o. Franciszkanów w Panewni-kach. Pierwszych zakonników wprowadził osobiście w uroczystej procesji z Kochłowic do Panewnik 22 grudnia 1902 roku. Ponieważ władze pruskie zwle-kały z wydaniem pozwolenia na budowę kościoła i klasztoru, obawiając się, że franciszkanie będą działać na rzecz polskości Śląska, postanowiono obejść

Grota ołtarzowa Sanktuarium w Kochłowicach, widok ogólny

Tabernakulum umieszczone w dolnej części groty ołtarzowej Sanktuarium w Kochłowicach

istniejące ograniczenia. Grota panewnicka, ze względu na swoje położenie w rozległym terenie, zaczęła pełnić funkcję miejsca sprawowania nabo-żeństw. O trafności tej decyzji świadczy obecność 20 tysięcy wiernych na uroczystym po-święceniu groty, z czego nie-mały procent stanowili miesz-kańcy nieodległych Kochłowic z księdzem Tunklem na czele.

Inicjatywy obu wymienio-nych duchownych, wyprzedzi-ły kolejne śląskie realizacje grot lurdzkich w tym także tych największych na Górze Św. Anny i w Prudniku.

Szkic dziejów Kochłowic

Miejscowość Kochłowice została założona na granicy dawnego księstwa bytomskiego w południowej granicy Królestwa Czech. Pierwsze wzmianki o wsi Kochłowice sięgają XIII wieku, skąd pochodzą przekazy o strażnicy położonej około 2 km od dzisiejszego centrum Kochłowic, przy trakcie z Bytomia do Mikołowa. W 1360 roku, sprawujący władzę nad pobliskimi terenami książę Opawy Mikołaj II wspomina, przy okazji określenia granicy dóbr myślowickich o Kochlowej Lance. Odtąd co jakiś czas nazwa Kochłowice pojawia się w różnych formach i w różnych źródłach. Do lokacji wsi Kochłowice doszło w 1375 roku, na prawie niemieckim. Władzę w imieniu księcia bytomskiego, właściciela wsi, sprawował dziedziczny sołtys. Pod względem wyznaniowym, parafia podlegała od czasów piastowskich

biskupowi krakowskiemu, który odbywał tu regularne wizytacje. Pierwszym proboszczem kochłowickim był od 1661 roku ks. Stanisław Turski. Do końca XIX wieku ludność Kochłowic i innych miejscowości tej części Śląska posługiwała się właściwie wyłącznie językiem polskim. Z tego względu, Gabriel Henkel von Donnersmarck nakazał, by w jego Bytomskim Państwie Stanowym wszelkie rozporządzenia tłumaczono na język polski. Miejscowość, niemal do końca XIX wieku, miała charakter wiejski, a jej mieszkańcy trudnili się rolnictwem i to pomimo rozwoju na tych terenach hutnictwa (Kłodnica, Halemba) i górnictwa (m.in. W lesie radozowskim). W roku 1740 cesarz pruski Fryderyk II wkroczył na Śląsk i po

*Kościół Św. Trójcy
w Kochłowicach*

Centrum handlowe Miejski Dwór, przy ul. Oświęcimskiej w Kochłowicach

udanej agresji przejął władzę na terenach obejmujących także Kochłowice. W 1806 roku został wybudowany kościół murywany, którego wizerunek znalazł się w zmienionym herbie, zastępując dotychczasowego niedźwiedzia. Przez całe stulecie następowało intensywne uprzemysłowienie rolniczych dotąd obszarów. Wiązało się to oczywiście ze zmianami społecznymi wywołanymi charakterem wykonywanej pracy, zmianami w istniejącym krajobrazie i otoczeniu, choć warto

Kochłowicka plebania

Kochłowice, ul. Wyzwolenia, widok na Sanktuarium Matki Bożej z Lourdes

pamiętać, że rolnicy są w Kochłowicach także i dziś.

Pruskie rządy zakończyły się klęską I Wojny Światowej, plebiscytem i zwycięstwem ludności polskiej Śląska w powstaniach. W następstwie tych wydarzeń Kochłowice od 1922 roku wchodzi w obęg państwa polskiego, nie licząc lat okupacji w czasie II Wojny Światowej. Do 1951 roku Kochłowice stanowiły samodzielną gminę wiejską w powiecie katowickim, potem miejscowość weszła w skład Rudy Śląskiej.

Panewniki

Historia Panewnik sięga ostatniej ćwierci XVI wieku. Miejscowość powstała jako osiedle służebne należące do Kuźnicy pszczyńskiej około 1580 roku. Wytwarzano tu panwie i stąd bierze swój źródłostw nazwa miejscowości. W Panewniku pracował do połowy XIX młyn na rzece Kłodnicy, którego właścicielem był zarząd dóbr dominialnych księstwa Pszczyńskiego. W 1650 roku uruchomiono na terenie wsi kuźnię, a w drugiej połowie XIX wieku działała tu huta „Ida”. Do XX wieku wieś miała charakter ściśle rolniczy.

Z ważniejszych wydarzeń historycznych należy wymienić przemarsz polskich wojsk koronnych na odsiecz

*Tryumf Króla Jana III Sobieskiego pod Wiedniem 1683.
Król Jan III Sobieski wysłał wiadomość o zwycięstwie papieżowi Innocencjuszowi XI,
fragment obrazu Jana Matejki*

*Bazylika o.o. Franciszkanów
w Panewnikach*

Nawa główna panewnickiej bazyliki

Fronton bazyliki o.o. Franciszkanów w Panewnikach

Wiednia w 1683 roku (do 1964 roku rósł tutaj dąb pamiętający czasy króla Jana III Sobieskiego i w ludowych podaniach wiązany nawet z bytnością króla w tym miejscu).

W pierwszych latach XX wieku na ziemi wykupionej od chłopów, rozpoczęto budowę zespołu klasztorного franciszkanów, którzy zostali uroczystie wprowadzeni do Panewnik w 1902 roku. Powstanie klasztoru i kościoła oraz pątniczej groty lurdzkiej (konsekracja kościoła miała miejsce 19 lipca 1908 roku) ożywiło

Figura Najświętszej Maryji Panny we frontonie kościoła w Panewnikach

akcję budowlaną między dworcem kolejowym w Ligocie a Panewnikiem. W następstwie I Wojny Światowej, plebiscytu i powstań śląskich Panewnik znalazł się w granicach odrodzonego państwa polskiego. W roku 1924 powstała gmina Panewniki, obejmująca teren Panewnika oraz tereny przyległe do klasztoru (tkz. Nowy Panewnik). Od 1951 roku gmina Panewniki wchodziła w obszar administracyjny miasta Katowice. Obecnie stanowi część zachodnią dzielnicy Ligota-Panewniki.

Sanktuarium w Kochłowicach

Pierwszy kościół murowany w Kochłowicach wystawiony został w 1806 roku z fundacji hrabiego Łazarza Henckel von Donnersmarck i jego żony Antonii w miejsce wcześniejszej budowli drewnianej. Autorem projektu był przypuszczalnie Christian Worbs. Budowniczym kościoła był mistrz Hoffman z Rybnika (mający w swoim dorobku także kościoły w nieodległych Pilchowicach i Dębieńsku). Inicjatorem budowy był ks. proboszcz Jerzy Przybyła. Budynek wzniesiono w stylu późnobarokowym, dalekim od modnego ówczesnie stylu klasycystycznego. Może to świadczyć o prowincjonalnym charakterze tej fundacji, lecz może również wynikać ze specyficznych upodobań inicjatora i fundatorów

kochłowickiej świątyni. W każdym bądź razie powstał budynek o wyjątkowych walorach artystycznych, wyróżniający się spośród innych, przeważnie dużo późniejszych, eklektycznych bądź neostylowych kościołów Górnego Śląska. Do budowy użyto miejscowego kamienia łamanego, dach przykryty został łupkiem. Poświęcenia kościoła, oddanego tak jak poprzednia świątynia pod wezwanie Trójcy Przenajświętszej, dokonał proboszcz ks. Kanonik Jerzy Przybyła dnia 26 października 1806 roku. Kazanie w języku polskim wygłosił dziekan powiatu pszczyńskiego ks. proboszcz Teofil Kosmeli z Łędzin. Nowy kościół zachował wiele pamiątek po swym XVII wiecznym poprzedniku.

*Nawa główna Sanktuarium
w Kochłowicach z grołą lurdzką
i ołtarzem po środku prezbiterium*

Kamienna chrzcielnica

Są to: kamienne kociołki na wodę święconą, kamienna chrzcielnica, balaski przeniesione potem na emporę organową, ambona, obraz Świętej Trójcy, organy barokowe 10 głosowe (mistrz Joseph Weiss z Pyskowic). Ołtarze boczne powstały w połowie XIX wieku.

Barokowa ambona

Ołtarz po lewej stronie przedstawia Matkę Bożą, Św. Dominika i Św. Katarzynę Sjenejską. Ołtarz po prawej stronie ukazuje świętą Barbarę. Wieżę kościelną wieńczy piękna kopuła, a pod nią zegar z 1875 roku. Kamienna posadzka i polichromie nad ołtarzem

pojawili się w 1883 roku. W latach następnych dobudowano boczne kaplice, przed kościołem stanął krzyż kamienny w prezbiterium wstawione zostały witraże. Wieża zegarowa uzyskała ostatecznie swój dzisiejszy wygląd w 1898 roku.

*Ołtarz boczny, lewy:
Matka Boża z Jezusem,
Św. Dominik,
Św. Katarzyna Sjenejska*

*Obraz Świętej Trójcy
znajduje się nad
wejściem do zakrystii*

Od 1902 roku kościół, po zmianie ołtarza na grotę lurdzką, zmieniał wezwanie z Trójcy Przenajświętszej na Matki Boskiej Lurdzkiej. W dniu 19 grudnia 2008 roku, dekretem arcybiskupim kościół został podniesiony do rangi Sanktuarium Diecezjalnego.

Ołtarz boczny, prawy: Św. Barbara

Empora organowa, barokowe organy pamiętają jeszcze czasy poprzedniego kościoła drewnianego z XVII wieku, tak jak ustawione tu wtórnie, dawne balaski

Nota wydawnicza:

Autor: Michał Wycislik

Projekt graficzny: Aneta Łagodzińska

Zdjęcia: Michał Wycislik

WSZYSTKIE PRAWA AUTORSKIE DO NINIEJSZEGO DZIEŁA
ZASTRZEŻONE. KOPIOWANIE, POWIELANIE, WYNAJIMOWANIE,
WYPOŻYCZANIE, PUBLIKOWANIE, PRZEDRUKOWYWANIE,
PUBLIKOWANIE, WYKORZYSTYWANIE TEGO DZIEŁA
W INNY SPOSÓB BEZ ZEZWOLENIA WŁAŚCICIELA
PRAW ZABRONIONE.

ALL RIGHTS OF THE OF THE OWNER OF THE WORK RESERVED.
UNAUTHORIZED COPYING, HIRING, RENTING,
PUBLISHING AND BROADCASTING OF THIS WORK PROHIBITED.

Copyrights © Michał Wycislik, 2012

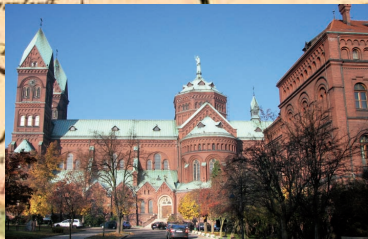
Kochłowice

JAN III SOBIESKI
KONIG VON POLEN
DEM OBERBEFEHLHABER DER VER-
GUNDEN HEERE ZUM 50. JAHRES-
TAG DES EINSAZES VON WIEN DER
REITUNG DES GROSSEN UND KUN-
STIGEN LANDSCHAFT MIT DER KONIG-
LICHEN RESURREKTIONISTEN

JANOWI III SOBIESKIEMU
KROLOWI POLSKI
NACZELNIKOWI POWODZY WOJSKA
SWIENOCZYNEGO W 1683
CI ODDEJZY WADENSIEM W OBRONIE
GROSZESJANSTWA WROZICZNI
JANOWI ZE GROMADZENIEM KOSZY
ZIMARTYCHOWIANCOW

1683-12.1X-1983

Panewniki